

Företagar
ombudsmannen

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2009

ÅRET I KORTHET

Företagarombudsmannens styrelse har under 2009 genomfört fyra möten.

Under året har 16 utredda fall publicerats. Fallen finns utlagda på Företagarombudsmannens hemsida: www.dnu.se.

Företagarombudsmannen har under året drivit juridiska processer av principiell betydelse för företagarklimatet.

I två fall har vi anmält Sverige till EU-kommissionen, främst för olagligt statsstöd.

Rapporten "Kommunala bolag – laglöst land" publicerades och presenterades vid ett seminarium den 15 oktober.

Företagarombudsmannen har bidragit med underlag för riksdagsmotioner samt ingett remissvar till regeringskansliet.

OM FÖRETAGAROMBUDSMANNEN

Företagarombudsmannen är en del av tankesmedjan Den Nya Valfärden och verkar för ett bättre företagarklimat i Sverige, bland annat genom att ge uppmärksamhet och publicitet åt fall där brister i villkoren för dagens företagare kommer i dagen. Företagarombudsmannen startade sin verksamhet år 2000 och sedan dess har vi publicerat ett hundratal utredningar. Dessa läggs ut på Den Nya Valfärdens hemsida: www.dnv.se

Företagarombudsmannen har en styrelse som består av företagare, publicister och jurister. Ordförande är Tommy Adamsson (vd Adamssongruppen). Övriga ledamöter är Patrik Engellau (ordförande i Stiftelsen Den Nya Valfärden), Thomas Gür (fri skribent och egenföretagare, lämnade styrelsen sista december 2009), Lars I W Jansson (vd och delägare i Wasa Express samt ledamot i Svenskt Näringslivs SME-kommitté), Nils-Eric Sandberg (redaktör), Edward Waller (tidigare auktoriserad revisor) och Monica Werenfels-Röttorp (konsult). Jur. kand. Micha Velasco och jur. kand. Mårten Hyltner (avslutade sin tjänst i december 2009) svarar för den dagliga verksamheten. Jur. kand. Sara Bandhold tillträder i januari 2010. Även informationsansvarig Gisela Chand är knuten till verksamheten.

Utredningsarbetet

Det händer titt som tätt att företagare drabbas av konsekvenser av orimliga lagar eller andra aspekter av dåligt företagarklimat. De drabbade företagen kan anmäla detta till Företagarombudsmannen för utredning. Företagarombudsmannen kan också på eget initiativ ta upp och pröva fall som är av intresse.

Våra utredningar fokuserar starkt på att komma fram till en objektiv bedömning och vår trovärdighet bygger på att de uppgifter som redovisas är tillförlitliga. Objektiviteten är en av våra allra viktigaste principer.

Många företagare tar kontakt med oss för att tala om olika frågor. De flesta leder emellertid inte till publicerade utredningar. Det faktum att domstolarna oftast delar vår bedömning tyder på att Företagarombudsmannen fyller en viktig funktion när det gäller att belysa bristerna i det svenska företagarklimatet.

För att ett fall ska anses som anmält och bedömt krävs att så mycket information och fakta inhämtats i ärendet att det på fasta grunder har kunnat underkastas en preliminär bedömning.

I huvudsak faller anmälningarna inom någon av följande kategorier:

- Anmälningar gällande myndighetsutövning
- Anmälningar gällande lagstiftning och regelsystem
- Anmälningar av civilrättslig karaktär

De fall som är av civilrättslig karaktär tas inte upp eftersom detta innebär att anmälaren har legat i tvist med ett annat företag eller har haft kritik mot ingångna avtal.

Rättsliga processer

Ibland bryter myndigheter, och framför allt kommuner, mot lagen på ett sätt som närmast framstår som medvetet. Dessutom tar dessa myndigheter sällan till sig kritik mot de olagliga besluten. Företagarombudsmannen har som ambition att driva rättsprocesser mot kommuner och andra myndigheter som bryter mot lagen på ett sätt som snedvrider konkurrensen eller på annat sätt påverkar företagarklimatet negativt. De rättsliga processerna är en viktig del av Företagarombudsmannens arbete bland annat för att de tydligt belyser att enskilda företag i många fall finner sig i en svår situation gentemot olika myndigheter.

Ibland kan Företagarombudsmannen inte bedöma ifall det verkligen föreligger ett lagbrott, men det kan ändå vara motiverat att föra en juridisk process. Det kan till exempel gälla fall där det är oklart om en brist i företagarklimatet beror på lagstiftning eller en myndighets agerande. I dessa fall är det viktigt att få fastställt om det är lagstiftningens eller myndighetens rutiner som behöver ändras.

Juridiska processer förs i svensk förvaltningsdomstol och inför olika myndigheter. Företagarombudsmannen har även möjlighet att, när så är påkallat, anmäla missförhållanden till både svenska och utländska myndigheter, såsom Justitieombudsmannen och EU-kommissionen.

VERKSAMHETSÅRET 2009

Resultat under 2009

Under 2009 har Företagarombudsmannen initierat eller åtagit sig att biträda vid ett tiotal juridiska processer som har ansetts vara av principiell betydelse för det svenska företagarklimatet. Utöver detta har rådgivning givits till företagare i ett antal ärenden.

Under året har Företagarombudsmannen granskat ett 40-tal skilda fall varav 16 har lett fram till publicering.

Våra publicerade utredningar har fått ett bra genomslag i media (antal träffar på internet samt i pressen var under året 255). Främst har vi synts i lokal- och regionalmedia, men även på rikspanet. Ett antal debattartiklar har publicerats under året, både rörande enskilda fall och mer generella ämnen såsom lagändringar, företagarklimat och liknande.

Ibland kan det vara svårt att se konkreta resultat av Företagarombudsmannens arbete, men det är med glädje vi kan konstatera att det är sällan en myndighet blir anmäld en andra gång för samma olämpliga beteende efter att den har fått kritik från Företagarombudsmannen.

Vi påverkar också politiken och kan konstatera att riksdagsledamöter under 2009 lagt motioner inom följande områden där Företagarombudsmannen engagerat sig:

- Kommunala underprisförsäljningar
- Skatteverkets bristande rutiner vid misstagsinbetalningar
- Avskaffande av fåmansbolagsreglerna (3:12-reglerna)
- Moderniserad arbetsrätt
- Minskat regelkrångel
- Sänkta arbetsgivaravgifter

Avskaffande av revisionsplikten för mindre aktiebolag ser ut att bli skjuten på framtiden, något som är en besvikelse för de flesta som har ett intresse i företagarfrågor och frågan om minskad regelbörda för företagen. En slopad revisionsplikt för mindre aktiebolag skulle spara dessa företag 5,8 miljarder kronor. Pengar som skulle kunna användas för företagets tillväxt.

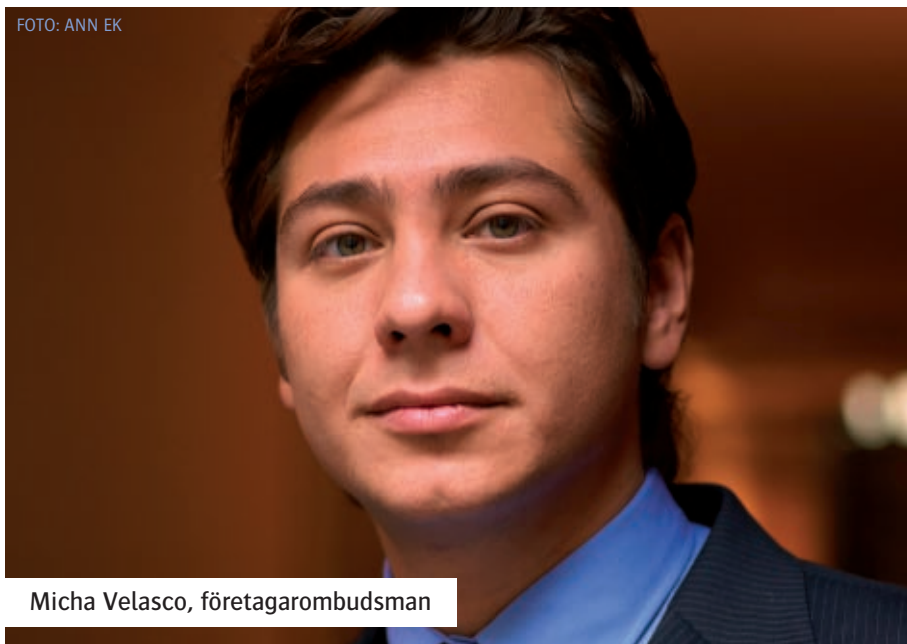
Konkurrenslagen

Efter att under lång tid ha verkat för att införa sanktioner mot kommuner som går in på det privata näringslivets mark och startar verksamheter som innebär att privata företag ställs inför en orimlig konkurrens har vi nu äntligen fått se att lagstiftaren vidtar åtgärder.

Gång på gång har vi sett exempel på när kommuner har satt igång olagliga kommunala verksamheter som gym, charterbussverksamhet och försäljning av tolktjänster. Företeelsen har hela tiden varit olaglig, men det har inte funnits något sätt att hindra kommunerna från att fortsätta med sin olagliga verksamhet.

Vid årsskiftet 2009/2010 träder nya regler ikraft. Regler som är avsedda att hindra kommuner och landsting att på orättvisa villkor konkurrera med privata företag. Det som länge har varit olagligt kommer nu till slut att kunna förbjudas.

Att de nya reglerna gör det möjligt att förbjuda en olaglig kommunal verksamhet är välkommet, men Företagarombudsmannen hade hoppats att den nya lagen skulle ha inneburit en hårdare reglering än vad som blev fallet. Som det är nu är ett av rekviriten för att verksamheten ska förbjudas att den snedvrider konkurrensen. Bland annat detta gör att vi befarar att mycket lite i praktiken kommer att förändras.

Micha Velasco, företagombudsman

Några fall i korthet

Bengtsfors

Kommunstyrelsen i Bengtsfors beslutade sälja en fastighet inklusive byggnad på 20 000 kvadratmeter för 100 000 kronor. Företagarombudsmannen kritiserade kommunen för att bryta mot kommunallagen och EG-rätten eftersom fastigheten inte sålts genom ett anbudsförfarande. Kommunen rättade sig efter kritiken och lade ut fastigheten på anbud vilket resulterade i ett bud på 800 000 kronor.

Genom att följa de lagar och regler som finns tjänade kommunen 700 000 kronor som kunde användas till kommuninvånarnas bästa.

Hofors

Kommunen i Hofors ville riva delar av sina fastigheter eftersom de inte gick att hyra ut. Fastighetsägaren Matsson såg dock stora möjligheter i att skapa attraktiva hyreslägenheter i Hofors genom att bygga om lägenheterna. Parterna kunde dock inte enas om priset och kommunen menade att de inte kunde sälja under bokfört värde, 23,8 miljoner kronor, vilket fastighetsägaren Matsson inte ville betala. Kommunen ville då hellre riva husen. Företagarombudsmannen kritiserade Hofors kommun och anser att kommunen istället borde ha bjudit ut fastigheterna till försäljning genom ett öppet anbudsförfarande.

Kommunen har därefter verkställt beslutet från den 15 juni att riva husen.

Övertorneå simhall

Övertorneå beslutade att sälja en simhall för en (1) krona till en utvald köpare. I köpet ingick även ett av kommunen utlovat driftsbidrag om totalt 2,5 miljoner

kronor över fem år. Beslutet har upphävts av länsrätten och överklagades inte av kommunen. Kommunen har dock inte ändrat sitt beslut. Kommunen betalar nu ut driftsbidrag till köparen, trots att köparen enbart är hyresgäst. Handhavandet avseende försäljningen har JO-anmälts av Företagarombudsmannen. Kommunen vägrar att rätta sig efter länsrättens dom eftersom de redan hade verkställt försäljningen vid tiden för överklagandet.

Eftersom den nya ägaren ännu inte sökt lagfart på fastigheten så hyr Övertorneå kommun i nuläget simhallen av sig själv.

IKEA i Borlänge – olagligt statsstöd?

IKEA ska bygga ett nytt varuhus i Borlänge. Satsningen kommer att innebära ett stort antal nya jobb och ett generellt uppsving för regionen. Många fastigheter kommer att säljas från kommunen till IKEA utan auktionsförfarande och utan oberoende expertvärdering. Kommunens förlust när det gäller markaffärerna uppgår till cirka 250 miljoner kronor.

Företagarombudsmannen har kontaktat både Borlänge kommun och IKEA och påtalat att stödet troligtvis är olagligt. IKEA har därefter inlett diskussioner med kommunen för att enligt egen uppgift granska affären ytterligare.

Vunna rättsprocesser

Kammarrätten upphäver beslut om lagerbygge i Ulricehamns kommun 23 mars 2009

Ulricehamns kommun beslutade att, med en insats på 15 miljoner kronor, bygga lager åt New Wave Group i ett samägt bolag. Lokalerna skulle sedan hyras ut till New Wave Group som enda hyresgäst. Klaganden förlorade i länsrätten varpå Företagarombudsmannen engagerades som ombud inför överklagan till kammarrätten. Kammarrätten upphävde kommunens beslut såsom olagligt då det innebar individuellt inriktat stöd till New Wave Group.

Kommunen har överklagat ärendet till Regeringsrätten, men har redan genomfört bygget av lagerlokalen. Byggnaden används nu av New Wave Group.

Övertorneå - Länsrätten stoppade kommunal försäljning av skola 8 oktober 2009

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade att sälja en skola i Övertorneå. Det ursprungliga försäljningspriset var en (1) krona. Försäljningen föregicks inte av något anbudsförfarande. Efter kritik från Företagarombudsmannen begärde kommunen in en värdering av skolan av en mäklare från Haparanda. Den värderingen resulterade i ett pris om 100 000 kronor. Under försäljningsprocessen lämnade en intressent in ett anbud på skolan på 150 000 kronor. Trots detta sålde kommunen

till den utvalda köparen för 100 000 kronor. Beslutet i kommunfullmäktige överklagades till länsrätten som meddelade inhibition i ärendet. Kommunen förbjöds att fortsatt verkställa försäljningen.

Kommunen avvaktar dom i länsrätten innan försäljning.

Länsrätten i Skåne län upphäver Båstad kommuns beslut att sälja mark till PEAB 18 november 2009

Båstad kommun sålde mark för byggnation av bostadslägenheter till PEAB, vilket även råkade vara det bolag som kommunstyrelsens ordförande var tjänstledig från. Marken hade varken värderats eller lagts ut på anbud före beslut om försäljning.

Enligt avtalet mellan PEAB och kommunen hade byggföretaget option på att köpa och bebygga fastigheterna fram till och med år 2015. Ingen justering av priset skulle göras oavsett när optionen utnyttjades.

Företagarombudsmannen överklagade försäljningen till länsrätten eftersom kommunen inte iakttagit svensk lag och inte heller följt EU-kommissionens riktlinjer. Länsrätten meddelade inhibition och upphävde sedan kommunens beslut på grund av att avtalet gav köparen fördelar.

Trots att PEAB frånträtt avtalet har kommunen överklagat till kammarrätten som ännu inte fattat beslut om prövningstillstånd.

Kammarrätten konstaterar otillåtet statsstöd i Karlskrona kommun 21 december 2009

Karlskrona kommun sålde efter en tio år lång diskussion en mycket attraktiv tomt till NCC för fem miljoner kronor utan att vare sig anbudsförfarande tillämpats eller någon oberoende expertvärdering legat till grund för det beslutade försäljningspriset.

Ett annat bolag har erbjudit sig att betala sju miljoner kronor, något som tyder på att marknadsvärdet på tomten ligger högre än det pris kommunen sålt för. Båda intressenterna planerade att bygga hotell på tomten.

Kommunen hävdade att de kände sig bundna av att de i ett tidigare skede lovat att sälja tomten till NCC. Trots att affären hade överklagats satte bygget igång. Kammarrätten i Jönköping konstaterade att Karlskrona kommun bryter mot kommunallagen samt att kommunen har utgett ett otillåtet statsstöd i och med underpridförsäljning av tomtmark till NCC. Företagarombudsmannen har även anmält beslutet till EU-kommissionen.

Hotellet är nu färdigbyggt trots att både länsrätten och kammarrätten har upphävt kommunens beslut.

Ärenden hos EU-kommissionen

Stöd lämnat av Post- och telestyrelsen

Post- och telestyrelsen beslutade att utan kostnad dela ut frekvensutrymme i GSM900-bandet till fyra teleoperatörer. Detta efter en gemensam ansökan från de fyra teleoperatörerna som, enligt Konkurrensverket, troligtvis strider mot Konkurrenslagen och mot EG-fördraget.

Eftersom Post- och telestyrelsen normalt sett brukar auktionera ut frekvensutrymmen till summor som kan uppgå till flera miljarder innebär Post- och telestyrelsens beslut dessutom ett otillåtet statsstöd i storleksordningen 400 – 2000 miljoner kronor.

Efter Post- och telestyrelsens beslut sålde två av de fyra teleoperatörerna en utökad del av frekvensutrymmet till en femte operatör för 300 miljoner kronor.

Företagarombudsmannen har anmält Post- och telestyrelsen till EU-kommissionen för otillåtet statsstöd samt åsidosättande av konkurrensreglerna .

Stöd lämnat av Karlskrona kommun

Som ovan beskrivits under rubriken Vunna rättsfall beslutade kommunfullmäktige i Karlskrona att sälja mark till NCC för 5 miljoner kronor. Något anbudsförfarande tillämpades inte och inte heller låg någon oberoende expertvärdering till grund för det beslutade försäljningspriset.

I kommunens avtal med köparen ingår dessutom att köparen ska utföra saneringsåtgärder åt kommunen till ett värde av minst 9 075 000 kronor. Detta köp av tjänster har inte föregåtts av någon offentlig upphandling, vilket även det utgör en snedvridning av konkurrensen till förfång för företagarklimatet.

Företagarombudsmannen anmälde ärendet till EU-kommissionen i december 2008. Beslut i ärendet väntas under 2010.

Stöd lämnat av Vänersborgs kommun

Det kommunala bolaget Fastighets Aktiebolag Vänersborg köpte den 13 februari 2008 fabriken Toppfrys, vilken bestod av två fastigheter med en tillhörande fabrik. Bolaget köpte Toppfrys för 17 miljoner kronor och tecknade samma dag dels ett hyresavtal med bolaget Hammar Nordic Plugg AB avseende samma fastigheter, dels ett optionsavtal som gav detta företag rätt att köpa fastigheterna. Hammar bedrev inte någon verksamhet utan hyrde endast ut fastigheten till entreprenörerna, vilka bedriver verksamheten.

Hammar utnyttjade den 11 augusti optionsmöjligheten och erlade en köpeskilling om 8 miljoner kronor. Den 2 september sålde företaget fastigheten vidare för 40 miljoner.

Eftersom besluten fattats av ett kommunalt bolag är de inte överklagbara.

Företagarombudsmannen anmälde Vänersborgs kommun till EU-kommissionen för otillåtet statsstöd om 9 miljoner kronor. Inget beslut har meddelats i ärendet.

Stöd lämnat av Gotlands kommun

Den 14 december 2006 beslutade kommunstyrelsen i Gotlands kommun att sälja fastigheten Sanda Stora Varbos 1:7 till ett privatägt bolag som sedan tidigare hade tomträtt till fastigheten och bedrev campingverksamhet där. Priset bestämdes till 2 miljoner kronor.

Inför försäljningen lät kommunen en oberoende auktoriserad fastighetsvärderare genomföra en värdering av fastigheten med syfte ”att bedöma den ersättning som bör utgå vid ett friköp av tomträtten”. Den auktoriserade fastighetsvärderaren bedömde den marknadsmässiga ersättningen vid ett friköp av tomträtten till 6 miljoner kronor. När kommunen ändå valde att sälja fastigheten för 2 miljoner kronor innebar detta alltså i praktiken att köparen fick ett stöd om 4 miljoner kronor.

Företagarombudsmannen anmälde ärendet till EU-kommissionen i oktober 2007. Kommissionen har under 2009 ännu inte meddelat något beslut i ärendet.

Stöd lämnat av Åre kommun

I slutet av 2005 anmälde Företagarombudsmannen Sverige till EU-kommissionen. Anmälan gällde Åre kommuns försäljning av mark till Konsum för 2 miljoner kronor trots att konkurrenten Lidl hade bjudit 6,6 miljoner kronor för samma mark.

Den 19 juli 2006 beslutade kommissionen att inleda ett så kallat formellt granskningsförfarande och 30 januari 2008 beslutade kommissionen slutligt att affären utgjorde ett otillåtet stöd från Åre kommun till Konsum. Sverige ålades därför att tillse att Konsum betalar tillbaka stödet, vilket uppgår till 4,6 miljoner kronor, det vill säga mellanskillnaden mellan Lidls bud och det beslutade försäljningspriset.

Konsum har överklagat kommissionens beslut till EU-domstolen. Företagarombudsmannen är inte part i det målet och har således begränsad insyn i den processen. Dom väntas under 2010.

JO-ärenden

JO riktar allvarlig kritik mot det kommunala bolaget Malungshem AB för att ha agerat i strid med tryckfrihetsförordningen

Företagarombudsmannen JO-anmälde det kommunala bolaget Malungshem. Bolaget hade avslagit en begäran om utlämnande av allmänna handlingar. Företagarombudsmannens överklagande av beslutet blev liggande i sju månader och detta ledde till allvarlig kritik från JO. Händelsen visar på problemet med att kommunala bolag saknar relevant kunskap och rutiner när det gäller hanteringen av allmänna handlingar.

JO riktar allvarlig kritik mot Länsstyrelsen i Stockholm i ett ärende gällande en lokal trafikföreskrift

Ett företag försökte under fem år få svar från Vägverket och länsstyrelsen på om företaget får leverera gas till Nacka och Värmdö i transporter med tillkopplat släp. På ett närmast Kafka-liket sätt skyfflades ärendet fram och tillbaka mellan myndigheterna, där länsstyrelsen har vägrat dispens och Vägverket har hävdade att ingen dispens behövs. Efter att Företagarombudsmannen JO-anmälde ärendet riktade JO svidande kritik mot Länsstyrelsen i Stockholms län för att inte lojalt ha tillämpat beslut från en överinstans och dessutom för att ha lämnat vilseledande besked.

Övertorneå kommun – JO-anmäld för domstolstrots

Företagarombudsmannen JO-anmälde Övertorneå kommun för domstolstrots. Kommunfullmäktige ville sälja simhallen i Svanstein för en krona utan anbuds-

förfarande eller oberoende expertvärdering. Länsrätten i Norrbotten fann att kommunens försäljning stred mot kommunallagen och upphävde kommunfullmäktiges beslut. Övertorneå kommun har dock struntat i länsrättens dom och därför JO-anmälde kommunen.

Skelleftebuss – JO-anmäld för brott mot tryckfrihetsförordningen

Det kommunala bolaget Skelleftebuss JO-anmälde av Företagarombudsmannen då bolaget vägrade lämna ut allmänna handlingar med hänvisning till att personalen var på semester. Dessutom hade bolagets VD efterforskat anledningen till varför handlingarna hade begärts ut. Bolaget bröt därmed mot offentlighetsprincipen på två punkter.

Kommunal laglöshet

Alla är lika inför lagen. Den ska följas av medborgare liksom av politiker och myndigheter. I rapporten ”Kommunala bolag – laglöst land” har Företagarombudsmannen utrett de olagliga avtal som kommunala bolag regelmässigt ingår samt i vilken mån dessa efterlever grundlagens reglering om handlingsoffentlighet. När kommunerna väljer att bolagisera sitt beslutsfattande baxar kommunpolitikerna tveksamma kommunala affärsupplägg runt två av de demokratiska kontrollsystemen, nämligen offentlighetsprincipen och medborgarnas möjlighet till domstolsprövning. Det här utgör, som rapporten visar, inte bara ett allvarligt demokratiproblem, utan också ett problem för den svenska företagsamheten.

Offentlighetsprincipen

Enligt rapporten var det endast en tredjedel av de undersökta bolagen som uppfyllde sina grundlagsstadgade förpliktelser att lämna ut allmänna handlingar i enlighet med offentlighetsprincipen. I ett fall gjordes till och med en JO-anmälan efter att bolaget dels vägrade lämna ut handlingar med hänvisning till att personalen var på semester, dels efterforskade syftet med begäran, något som inte är tillåtet. (Se ovan under JO-ärenden)

Undersökningen gav intrycket av att de kommunala bolagen inte hanterar handlingsoffentligheten på ett korrekt sätt. Om detta beror på okunskap eller bristande respekt för allmänhetens grundlagsskyddade rätt till insyn i det offentliga verksamheter kan vi dessvärre inte utläsa ur resultaten.

Den kommunala kompetensen

I rapporten granskades 17 bolag varav 11 hade ingått olagliga avtal. De flesta av dessa avtal rörde olagliga kommunala verksamheter, men det förekom även olagliga stöd riktade direkt till privata företag. Enligt kommunallagen får kommuner själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller dess medlemmar. Näringsverksamhet får kommu-

Mårten Hyltner, företagarbudsman

FOTO: ANN EK

nerna endast bedriva om den drivs utan vinstsyfte och går ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna i kommunen.

De olagliga avtal som bolagen ingått visade att dessa, enligt Företagarombudsmannens bedömning, överskrider den kommunala kompetensen. Bland annat handlade det om drift och övervakning av privata parkeringsanläggningar, hotell-, restaurang- och konferensverksamhet och turistbussverksamhet.

Gemensamt för bolagen är att deras ageranden snedvrider konkurrensen. Att en så stor andel av de granskade kommunala bolagen, 65 procent, har ingått konkurrensnedvidande avtal tyder på att den samlade effekten av samtliga kommunala bolags olagliga verksamheter och avtal utgör ett stort problem för det privata näringslivet. De små och medelstora företagen är de som drabbas hårdast i detta företagarklimat.

Sammanfattningsvis

Det bästa vore enligt Företagarombudsmannen att helt avskaffa kommunala bolag. Det skulle automatiskt innebära bättre insyn, större demokratisk kontroll och färre olagheter. En från kommunalt håll utökad medvetenhet om det privata näringslivet och behovet av en sund konkurrens skulle troligen också bättra på situationen för de privata företagen.

De utredningar som ligger till grund för rapporten är: FO 2009-005, FO 2009-006, FO 2009-007, FO 2009-009, FO 2009-010, FO 2009-016, FO 2009-017, FO 2009-018.

IAKTTAGELSER OCH FRAMTIDSBEDÖMNING

Under 2009 har ropen skallat från politikerhåll om hur viktiga de små och medelstora företagen är för Sveriges tillväxt. Med ett år kvar till valet har det talats mycket om vikten av att på olika sätt förbättra företagandets villkor och enligt näringsministern ska det vara enkelt, roligt och lönsamt att driva företag i Sverige.

Företagarombudsmannen har tittat närmare på några av de områden som vi bedömer vara viktiga för företagarklimatet.

Regelkrångel

Företagarombudsmannen kan konstatera att regeldjungeln i Sverige frodas och mår väl. År 2006 kostade det enligt Tillväxtverket 97 miljarder kronor för Sveriges företag att ta sig fram i denna djungel. Före valet 2006 lovade regeringen att det skulle bli ändring på det. Fram till hösten 2010 skulle summan minskas med 25 procent, i monetära termer drygt 24 miljarder kronor.

Fram till maj 2009 hade 2,07 procent av de utlovade 25 nåtts. Enligt en utred-

Kampen mot krånglet för företagare går trögt.

ning gjord av Tillväxtverket anser 30 procent av företagarna att krångliga regler utgör ett stort hinder för tillväxt. Enligt samma undersökning anges att hela 34 procent av företagarna upplever att bristen på egen tid är det som är det största hindret för tillväxt i småföretagen. Företagarombudsmannen gissar att dessa två faktorer kan höra samman.

Regeringen gick in med den goda föresatsen att kapa en del av regelkrånglet som svenska företagare får kämpa sig igenom med huvudbry, machete och gott mod. Den har tagit steg i rätt riktning, men både fler och längre steg behövs för att åtgärderna ska bli tillräckliga.

Tillväxtverket använder vid beräkning av företagens regelbörda Standard Cost-modellen, vilken räknar in företagens kostnader för att upprätta, lagra eller överföra information eller uppgifter som orsakas av krav i lagar, förordningar, föreskrifter eller anvisningar i allmänna råd. Företagarombudsmannen undrar om beräkningsmodellen är tillförlitlig.

Ett problem med Standard Cost-modellen är nämligen att den dels bortser från materiella kostnader (till exempel investeringen i ett nytt kassaregister i enlighet med den nya kassaregisterlagen), dels bortser från företagarnas subjektiva känsla vilket i slutändan är det som avgör regelbördans effekter. Denna är givetvis svår att mäta, men är något som Företagarombudsmannen anser att lagstiftaren och myndigheterna alltid bör ha i åtanke när regelbördan förändras.

Det är obligatoriskt för myndigheter som avser att samla in uppgifter från företag, exempelvis i form av enkätundersökningar, blanketter eller kontrolluppgifter, att samråda med Näringslivets regelnämnd. När en myndighet eller ett departement avser att införa nya regler som kan påverka företagens regelbörda måste samråd först ske med Regelrådet.

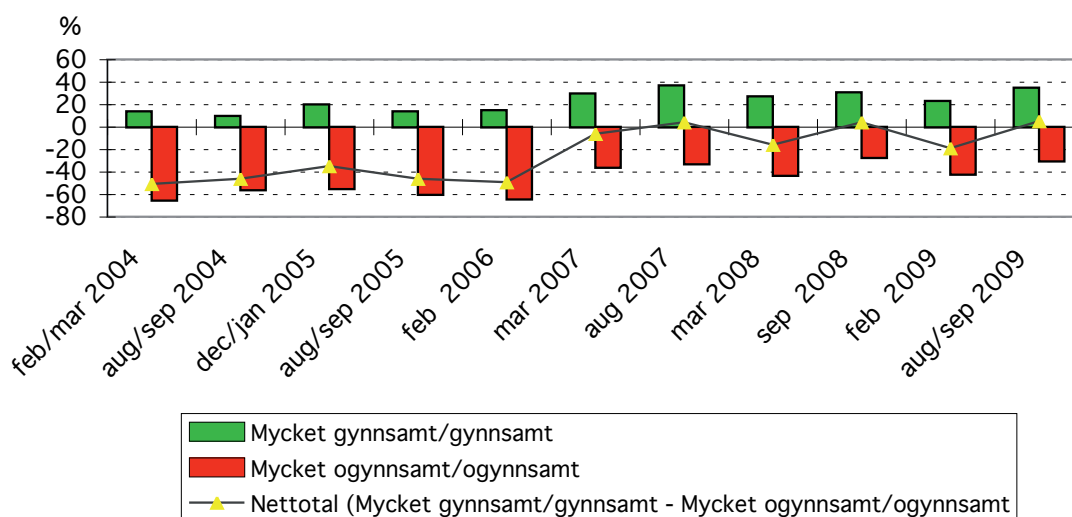
Trots detta och trots regeringens utlovade tjugofemprocentiga sänkning anser 75 procent av företagen, enligt en undersökning av Näringslivets Regelnämnd, att regelbördan är densamma jämfört med för ett år sedan.

Som tidigare konstaterats skjuts den utlovade förändringen i Aktiebolagslagen om revisionsplikt för mindre bolag på framtiden. Denna förändring hade varit värd mycket för de små företagen som lägger onödiga pengar och onödigt krångel på revision varje år. Vi arbetar fortfarande för en förändring.

Företagarklimatet

Den Nya Valfärden och Företagarombudsmannen har sedan 2004 utvärderat företagarklimatet i Sverige. Två gånger om året har opinionsföretaget SKOP frågat företagare om de anser att företagarklimatet är gynnsamt eller ogynnsamt. Man kan tydligt utläsa av undersökningarna att företagarklimatet har förbättrats väsentligt sedan valet 2006.

Hur företagares/företagsledares åsikt om företagarklimatet utvecklats

Nettosvaren – den procentandel som svarar ”gynnsamt” minus den procentandel som svarar ”ogynnsamt” låg under den föregående regeringen på minus 46 procent i genomsnitt. Sedan i mars 2007 har siffran stigit till minus 4 procent i genomsnitt.

Det är uppenbart att företagarna är nöjdare med Alliansregeringen, men resultatet visar samtidigt att mycket återstår att göra. Att nettoresultatet sökt sig närmare, och till och med hamnat över, nollstrecket är inte tillräckligt. För att Sverige ska kunna anses ha ett bra företagarklimat krävs mer än så.

Undersökningarna visar också att de mindre företagarna är mer missnöjda än de större. Under den förra regeringen låg nettotalet för de stora företagen med mer än 50 anställda på minus 38 i genomsnitt. Siffran för företag med mindre än nio anställda låg på minus 45. Under alliansregeringen har siffrorna legat på plus 14 i genomsnitt för de stora företagen, medan de för de små företagen ligger på minus 6. För att få ett bra företagarklimat anser Företagarombudsmannen att det är det tydligt att mer fokus måste läggas på de små företagarna.

Orimlig myndighetsutövning

När det gäller orimlig myndighetsutövning finner sig företagarna ofta i en svår ställning. Att som ett litet företag ställa sig upp emot en stor myndighet är både resurs- och pengakrävande. Företagarombudsmannens intryck är att företagaren ofta känner sig helt maktlös. Ett exempel på detta är Skatteverkets hantering av så kallade misstagsinbetalningar, det vill säga skatteinbetalningar som till följd av felaktigt ifyllt OCR-nummer hamnat på fel företags skattekonto. Trots att pengarna sitter på Skatteverkets konto hela tiden rättar Skatteverket endast till felet om den felaktige mottagaren både godkänner det och har ett överskott på skattekontot. I annat fall får företaget som fyllt i fel OCR-nummer betala in skatten en gång till. Företagarombudsmannen företräder för närvarande ett företag i just ett sådant mål.

Ett annat exempel är Jordbruksverket som, utan stöd i lag, har tvingat små butiker och importörer att sluta sälja vissa fruktjuicer. Som om inte detta vore tillräckligt hämmande för företagarklimatet har flera också felaktigt tvingats betala straffavgifter på upp till 20 000 kronor. I retursystemsförordningen finns en bestämmelse som säger att dryck i plastflaskor och metallförpackningar ska återvinnas och att den som inte följer reglerna om återvinning straffas med en avgift. I bestämmelsen finns ett undantag som säger att detta inte gäller mejeriprodukter och juicer. Jordbruksverket har dock i flera fall struntat i undantagsregeln när det gäller fruktjuicer från bland annat Iran. Trots att Jordbruksverket inte har något stöd för sina krav har de som sålt juicen tvingats upphöra med försäljningen och dessutom fått betala straffavgifter.

Trots att rättspraxis till slut gett företagen rätt i sak har de inte fått någon ersättning av Jordbruksverket.

Fem av de drabbade företagen har därför lämnat in skadeståndskrav till JK. Företagarombudsmannen och Centrum För Rättvisa har bistått företagen i deras begäran.

Arbetsrätten

När det gäller företagarklimatet är arbetsrätten en i högsta grad väsentlig del. Enligt Företagarombudsmannens mening är det nödvändigt med förändringar av den svenska arbetsrätten om vi ska kunna få ett bra företagarklimat i Sverige.

I Lagen om medbestämmande i arbetslivet finns redan idag en regel (41b §) enligt vilken arbetstagare inte får vidta eller delta i stridsåtgärd som har till ändamål att kollektivavtal ska träffas med ett företag som inte har några arbetstagare eller där bara företagen eller företagens familjemedlemmar är arbetstagare och ensamma ägare. Denna regel bör utsträckas på så sätt att det inte heller är tillåtet för ett fackförbund att inleda stridsåtgärder gentemot en arbetsgivare där fackförbundet inte har några medlemmar.

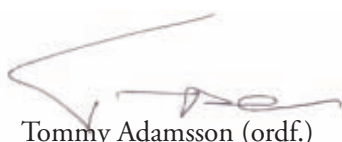
Vidare anser Företagarombudsmannen att det bör införas en proportionalitetsregel i MBL så att syftet med en stridsåtgärd, samt dess omfattning måste stå i proportion till dess konsekvenser, det vill säga dess effekter för företagen, anställda samt tredje man. Dessutom bör det inte vara tillåtet för arbetstagarorganisationer att under det egna avtalets giltighetstid förmå sina medlemmar att vidta så kallade sympatiåtgärder i en konflikt som har med andra parter att göra. Denna idag existerande, och förhållandevis ofta utnyttjade, möjlighet är inte förenlig med den respekt för ingångna avtal som upprätthålls i alla andra rättsliga sammanhang.

Företagarombudsmannen anser även att det för ett bättre företagarklimat behövs förändringar i lagen om anställningsskydd. Vid omorganisationer, förändrade förhållanden eller då en anställd helt enkelt visar sig vara fel person för arbetet är det viktigt att det inte är för svårt att avsluta ett anställningsförhållande. Provan-

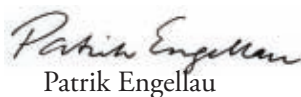
ställningstiden bör dessutom förlängas. Sex månader är för kort tid för en arbetsgivare att känna av om en arbetstagare är rätt person på jobbet.

Turordningsreglerna är ytterligare en punkt där Företagarombudsmannen anser att lagstiftaren bör genomföra mer genomgripande förändringar. Svenska företag riskerar annars att, genom denna regel, tappa i konkurrenskraft gentemot utländska konkurrenter. Nuvarande ordning riskerar att orsaka att ungdomar får svårt att ta sig in och hålla sig kvar på arbetsmarknaden och skapar dessutom en orörlighet som inverkar menligt på det svenska företagarklimatet.

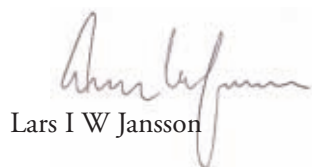
Det finns många fler exempel på allvarliga brister i nuvarande arbetsrättslagstiftning. Enligt Företagarombudsmannens mening behövs därför en total översyn av det arbetsrättsliga systemet.

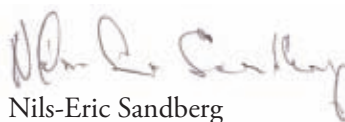
Tommy Adamsson (ordf.)

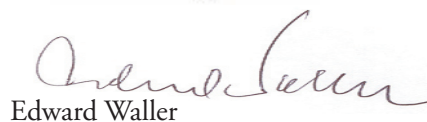
Patrik Engellau

Lars I W Jansson

Nils-Eric Sandberg

Edward Waller

Monica Werenfels-Röttorp

Företagarombudsmannen, en del av tankesmedjan
Den Nya Välfärden, verkar för ett bättre företagarklimat.

den
nya
välfärden

www.dnv.se | info@dnv.se | 08-545 038 10